

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr. 15175**

**Hoofdstraat, Schimmert
Gemeente Nuth
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-0);
Bureauonderzoek en
verkennend booronderzoek**

Kirsten van Kappel
Joep Orbons

November 2015

ArcheoPro

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr. 15175**

**Hoofdstraat, Schimmert
Gemeente Nuth
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O);
Bureauonderzoek en
verkennend booronderzoek**

Colofon	
Opdrachtgever:	Aelmans, Kerkstraat 4, 6367 JE Voerendaal
Status:	Versie 10-11-2015
Projectcode :	15-175
Bestandsnaam :	ArcheoPro, Hoofdstraat, Schimmert, 2015 11 10
Archis melding (OM nummer):	3975605100
Bevoegd gezag:	Gemeente Nuth
Opslagplaats documentatie:	Provincie Limburg
ISSN:	1569-7363
Auteur(s):	Kirsten van Kappel
Projectleider:	Kirsten van Kappel
Projectmedewerkers:	Kirsten van Kappel, Joep Orbons en Jack van Kappel
Joep Orbons	
Onderaannemers :	nvt
Autorisatie:	Drs. R.P.A Paulussen, senior-archeoloog
	
Uitgegeven door ArcheoPro © Copyright 2015 ArcheoPro, Eijsden	
ArcheoPro Sint Jozefstraat 45 NL 6245 LL Eijsden Nederland	Tel : 0(0 31) 43 3672586 www.archeopro.nl
Kamer van Koophandel Limburg: 14117581 e-mail: info@archeopro.nl	

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Algemeen	5
1.2 Locatiegegevens.....	5
1.3 Aard van de ingreep	5
1.4 Onderzoek	6
2 Bureauonderzoek.....	8
2.1 Methode en bronnen.....	8
2.2 Geo(morfo)logie en bodem.....	9
2.3 Referentieprofiel.....	11
2.4 Archeologie	15
2.5 Historie	18
2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel.....	22
2.7 Onderzoeksstrategie	22
3 Veldonderzoek	24
3.1 Verrichte werkzaamheden	24
3.2 Resultaten en interpretatie booronderzoek.....	24
4 Conclusies en aanbevelingen.....	27
Verklarende woordenlijst.....	28
Archeologische tijdschaal	28
Bronnen	29
Literatuur.....	30
Bijlage 1: Boorbeschrijving.....	31
Betekenis van de afkortingen:	31

Samenvatting

Op 4 oktober 2015 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein aan de Hoofdstraat, Schimmert. Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of plaanpassing vereisen.

Het plangebied ligt binnen het Zuid-Limburgse lössgebied op het zogenaamde Centraal Plateau oftewel plateau van Schimmert. Het reliëf van het Centraal Plateau wordt vooral bepaald door droogdalen. Centraal op het plateau zijn deze droogdalen vrij ondiep, meer naar de randen zijn ze meestal diep ingesneden en vaak asymmetrisch van vorm. Het plangebied ligt op de rand van de bovenloop van een droogdal. De bodem bestaat uit Pleistocene löss waarin zich brikgronden hebben gevormd.

Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het onderzoeksgebied en de landschappelijke situering geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor archeologische (nederzettingen)resten uit alle perioden daterend vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Deze hoge verwachting geldt in het bijzonder voor de Volle Middeleeuwen aangezien het zuidelijke deel van het plangebied onderdeel uit maakt van de historische kern van Schimmert en Klein Haasdal.

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem binnen het gehele plangebied relatief diep geroerd is van 60 cm -mv tot maximaal 150 cm -mv. De verwachte bergbrikgronden zijn niet aangetroffen. De ondergrond bestaat uit erosieve secundaire lössafzettingen, herkenbaar aan de sterk gelaagde opbouw. Een aanwijzing dat het erosieve afzettingen betreft, is het feit dat er geen ontwikkelde bodem in de afzetting is aangetroffen. De bodem wordt dan ook geïnterpreteerd als een ooivaaggrond. Dit is een bodem waarvan de oorspronkelijk A-, Bt-, en BC-horizonten zijn verdwenen.

Aangezien er in het plangebied enkel AC-profielen en erosieve bodems zijn aangetroffen, is het zeer aannemelijk dat binnen het plangebied geen behoudenswaardige archeologische resten uit het Midden-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd meer aanwezig kunnen zijn.

Op basis van deze bevinding kan echter niet worden uitgesloten dat binnen het plangebied nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. De verwachting met betrekking tot de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische complexresten binnen het plangebied kan echter worden bijgesteld naar laag. Eventuele grondsporen zullen door de diepe verstoring gedeeltelijk zijn verdwenen of zijn verstoord. Op basis hiervan wordt geadviseerd om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren en de geplande inrichting van het plangebied toe te staan.

Het uitgevoerde onderzoek betreft een steekproef en daarop gebaseerde verwachtingsuitspraak. In alle gevallen geldt dat indien bij toekomstige graafwerkzaamheden desondanks archeologische materialen en/of sporen aangetroffen worden, deze gemeld dienen te worden bij de gemeente Nuth, conform de Monumentenwet 1988, laatste wijziging van 1 september 2007, paragraaf 7, artikel 53 en verder.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Opdrachtgever:	Aelmans, Kerkstraat 4, 6367 JE Voerendaal
Datum uitvoeringveldwerk:	4 oktober 2015
Archis onderzoeksmelding:	3975605100
Bevoegd gezag:	Gemeente Nuth
Bewaarplaats vondsten:	n.v.t.
Bewaarplaats documentatie:	Provincie Limburg, KB, e-Depot, Archis 3

1.2 Locatiegegevens

Provincie:	Limburg
Gemeente:	Nuth
Plaats:	Schimmert
Toponiem:	Hoofdstraat
Globale ligging:	kern van Schimmert
Hoekcoördinaten plangebied:	185652 / 323658
	185652 / 323716
	185734 / 323716
	185734 / 323658
Oppervlakte plangebied:	0,16 ha
Eigendom:	particulier
Grondgebruik:	weide
Hoogteligging:	± 132 m +NAP
Bepaling locaties:	meetlinten

1.3 Aard van de ingreep

Aard ingreep:	Bouw van een woning
Verwachte wijziging gw-stand:	nee
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	onbekend
Toekomstige ligging verharding:	onbekend

1.4 Onderzoek

Op 4 oktober 2015 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein aan de Hoofdstraat, Schimmert. Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied in de zone categorie 2, 3 en 4.^[1] Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen indien de geplande bodemingrepen dieper gaat dan 40 cm -mv en een oppervlakte heeft van meer dan 100 m². In het rapport dient naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende te zijn vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

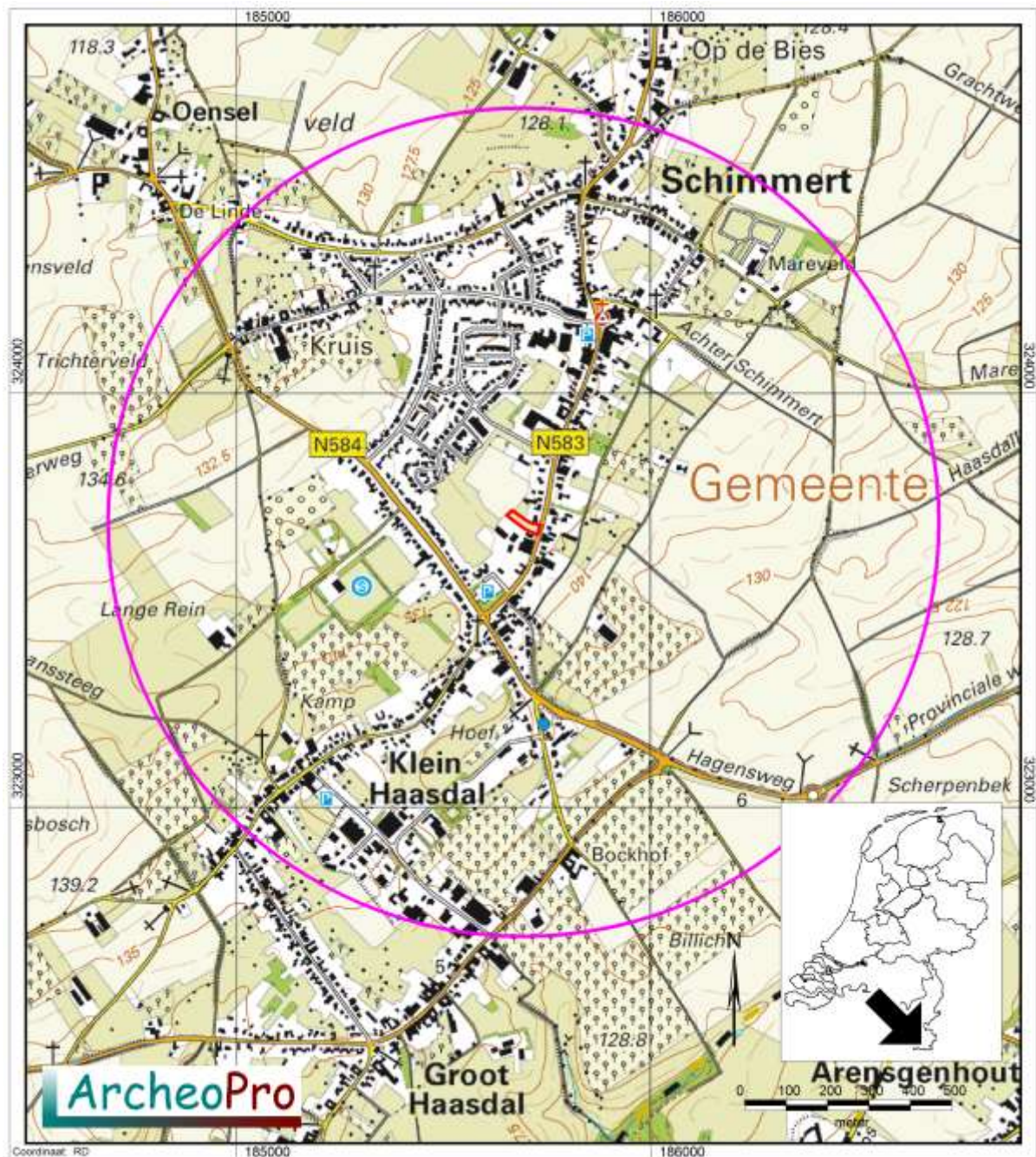
In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).^[2] Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Nuth heeft geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is derhalve gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

ArcheoPro voert haar onderzoeken uit conform de hiervoor vastgelegde normen en richtlijnen (KNA 3.3) en is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vergunning verleend tot het verrichten van bepaalde archeologische werkzaamheden in het kader van het doen van opgravingen, bestaande uit prospectie door middel van booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd door ir. K. van Kappel (senior prospector), ing. P.J. Orbons (senior vakspecialist) en J.H.C. van Kappel (veldtechnicus).

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op de figuren 1 en 2. Het plangebied is in gebruik als weidegrond. Het plangebied wordt merendeels begrensd door andere agrarische percelen. Ten oosten van het plangebied loopt de Hoofdstraat die tevens de ontsluitingsweg is naar het plangebied. Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied waar vergelijkbare geo(morfo)logische en bodemkundige omstandigheden heersen als in het plangebied met een straal van 1000 m, in dit geval een plateauterras.

^[1] Archeologische beleidskaart Nuth, Vanneste 2013

^[2] SIKB 2013.

Figuur 1: De ligging van het plangebied (rood omlijnd) met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode en bronnen

Het bureauonderzoek wordt uitgevoerd conform de KNA 3.3, protocol 4002. Tijdens het bureauonderzoek wordt door de bestudering van de beschikbare bronnen, kennis vergaard omtrent de bodem en geologie van het onderzoeksgebied en de in en rondom het plangebied aanwezige bekende en te verwachten archeologische waarden. Op basis hiervan wordt op het schaalniveau van het plangebied een locatiespecifiek verwachtingsmodel geformuleerd. Dit model kan gedetailleerder zijn dan de verwachtingsmodellen (trefkansen) zoals deze op de gemeentelijke verwachtingskaarten worden gepresenteerd. Aan de hand van de resultaten van het bureauonderzoek kan de beste aanpak voor het veldonderzoek worden bepaald. Het veldonderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen c.q. nader te detailleren.

Het bureauonderzoek kent de volgende onderdelen:

- Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
- Aanmelden onderzoek bij Archis;
- Beschrijven huidig gebruik;
- Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
- Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
- Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
- Opstellen gespecificeerde verwachting;
- Opstellen rapport bureauonderzoek;

Voor het bureauonderzoek zijn de onder andere de volgende bronnen geraadpleegd (voor bronvermelding: zie ook de literatuurlijst):

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- ARChologisch Informatie Systeem (ARCHIS)
- Archeologische beleidskaart gemeente Nuth
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965, 1: 50.000
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000
- De geschiedenis van het Zuid-Limburgse cultuurlandschap, J. Renes 1988
- Geologische kaart van Zuid-Limburg, 1:50.000 (Maasafzettingen)
- Geologische kaart van Zuid-Limburg, 1:50.000 (Oppervlakteafzettingen)
- Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000
- Grote historische atlas van Nederland 1:50.000 1838-1857 (Deel Zuid)
- Grote historische topografische atlas van Nederland, Limburg 1:25.000 1894-1926
- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Kadastrale minuutplan met aanwijzende tafels, 1832
- Tranchotkaart 1805

Figuur 2: Luchtfoto met daarop rood omlijnd het plangebied.

2.2 Geo(morfo)logie en bodem

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ^[6]	Formatie van Boxtel , Laagpakket van Schimmert op Formatie van Beegden, afzettingen van St, Gertruid 2
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ^[7]	Plateauterras (8E6)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ^[8]	Radebrikgrond (Bld6)

Het plangebied ligt binnen het Zuid-Limburgse lössgebied op het zogenaamde Centraal Plateau oftewel plateau van Schimmert. Het Centraal Plateau is een relatief vlak erosieterras van de Maas dat wordt begrensd door de dalen van de Geul in het zuiden, de Geleenbeek in het noorden, de Maas in het westen en het erosiebekken van Heerlen in het oosten. De ondergrond bestaat uit zeer dikke pakketten grof Maasgrind en –zand, afgezet tijdens het Midden-Pleistoceen (afzettingen van St. Geertruid 2, behorende tot de formatie van Beegden). Deze fluviatiele terrasafzettingen zijn tijdens de laatste ijstijd (het Weichselien,

^[6] De Mulder *et al*, 2006

^[7] Alterra, 2003

^[8] Stichting voor bodemkartering, 1976

ca. 120.000-11.000 jaar BP) afgedekt met een pakket eolische löss (leem) behorende tot de afzettingen van Schimmert, Formatie van Boxtel. De dikte van het lösspakket kan plaatselijk meer dan tien meter bedragen maar varieert sterk mede als gevolg van erosie.

Het reliëf van het Centraal Plateau wordt vooral bepaald door de zogenaamde droogdalen. Deze zijn in eerste instantie ontstaan onder periglaciale omstandigheden gedurende de laatste fase van de laatste ijstijd, en zijn vervolgens verdiept of opgevuld onder invloed van ontbossing en bodemerosie gedurende het Laat-Holoceen. Centraal op het plateau zijn deze droogdalen vrij ondiep, meer naar de randen zijn ze meestal diep ingesneden en vaak asymmetrisch van vorm.

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied aan de rand van het begin van een droogdal (legenda-eenheid 2R3, figuur 4) dat zich hier in het plateauterras (legenda-eenheid 8E6, figuur 4) heeft ingesneden. Het droogdal is onderdeel van een dendritisch afwateringssysteem dat in noordelijke richting naar het dal van de Keutelbeek afwatert. Aan weerszijde van het droogdal komen lösswanden voor (legenda-eenheid 11/10A4, figuur 4).

Op de uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, figuur 5) is de ligging van het plangebied op de rand van de bovenloop van een (droog)dal duidelijk herkenbaar. Het dal is ondiep en zal na het ontstaan onder periglaciale omstandigheden tijdens de laatste ijstijd niet meer watervoerend zijn geweest gedurende het Holoceen, uitgezonderd eventuele modderstromen tijdens hevige neerslagpieken nadat het gebied als akkerland in gebruik is genomen. Ten zuiden van het plangebied ligt een vrij hoge lössrug in het landschap. Deze reikt tot ca. 140 m +NAP. Ten noorden van het plangebied ligt ter hoogte van de kruising Hoofdstraat/Mareweg een diep droogdal waarvan de dalbodem op ca. 120 m+NAP ligt. Het plangebied ligt daardoor niet enkel in een micro-gradiëntzone op de rand van een klein droogdal maar ook halverwege een meso-gradiëntzone tussen de lössrug in het zuiden en het dal in het noorden.

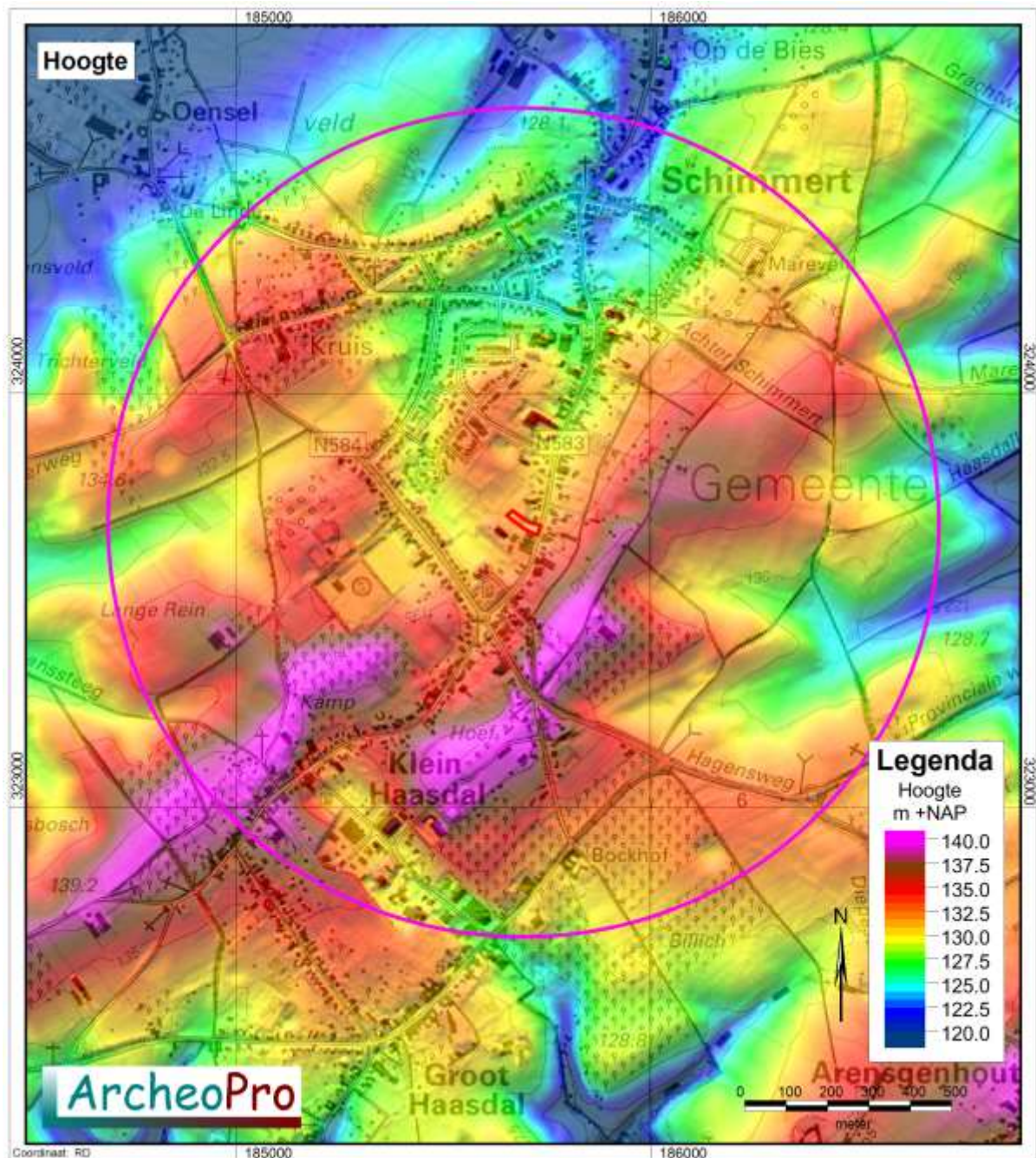
De bodems op de relatief vlakke Zuid-Limburgse lössplateaus bestaan doorgaans uit radebrikgronden. Dit zijn nog volledig intacte bodems met een A-E-Bt-BC-C profielopbouw die gekenmerkt worden door de als gevolg van lutum- en ijzeraanrijking relatief vaste roodbruine B-horizont. Aangezien het plangebied zich in de kern van Schimmert bevindt, is deze bodem niet gekarteerd. De dichtstbijzijnde bodemeenheid is volgens de bodemkaart een radebrikgrond (legenda-eenheid BLd6, figuur 6) voor. Radebrikgronden zijn nog volledig intacte bodems met een A-E-B-C profielopbouw die gekenmerkt worden door de als gevolg van lutum- en ijzeraanrijking relatief vaste roodbruine B-horizont.

2.3 Referentieprofiel

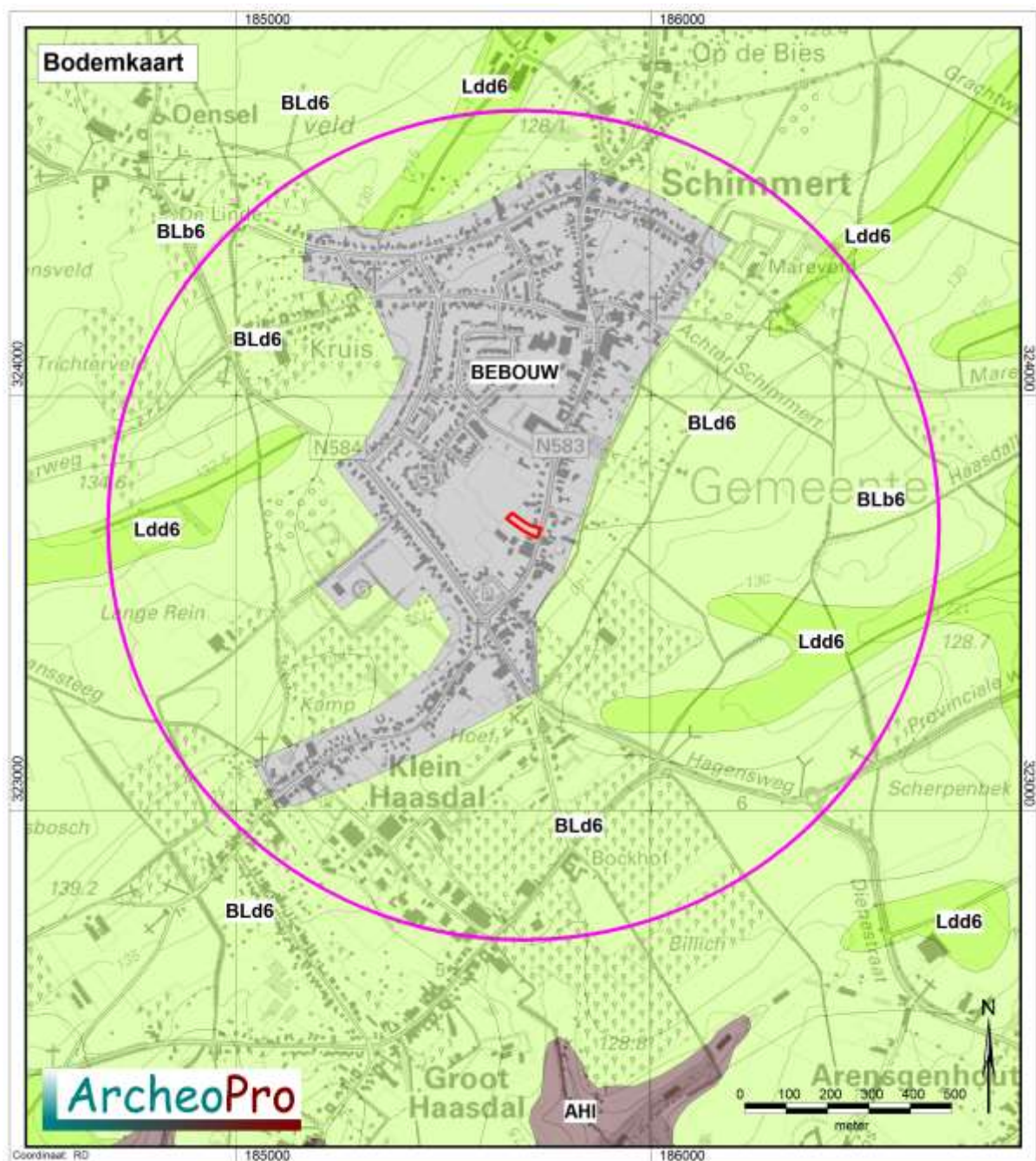
Brikgronden worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een 'briklaag', die op minder dan 80 cm -mv begint. Een briklaag is een veelal roodbruine laag waarin door de inspoeling van lutum een textuur-B oftewel Bt-horizont is ontstaan. Deze laag is vrij stug ten opzichte van de bovenliggende A- en E-horizonten. Om als briklaag te kwalificeren dient de lutum-inspoelingshorizont tenminste 15 cm dik te zijn en minimaal 8% lutum te bevatten. De maximaal waargenomen dikte bedraagt ruim 60 cm. Brikgronden komen voor in oude rivierkleigronden maar vooral in de Zuid - Limburgse lössgronden. Radebrikgronden zijn droge (xeromorfe) brikgronden die vooral voorkomen op de hooggelegen, vlakkere plateaus. Door de uitspoeling van lutum en ijzeroxiden is de E-horizont veelal lichter van kleur en ook minder stug. Wanneer door erosie de toplaag is verdwenen en de briklaag aan of nabij het maaiveld ligt, spreekt men van een bergbrikgrond. In radebrikgronden begint de briklaag op 40 tot 50 cm -mv. Komen in de briklaag onder invloed van periodiek meer grondwater duidelijke gleyverschijnselen voor (roestvlekken), dan spreekt men van daalbrikgronden.

Figuur 3: Voorbeeld van een radebrikgrond onder bouwland in löss bij St. Geertruid. N 50°77' 22" / E 005°44'36". (foto: R. Paulussen).

Figuur 5: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

Figuur 6: Uitsnede uit de bodemkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft. Voor uitleg van de codes, zie hoofdstuk 2.2

2.4 Archeologie

Op de landelijke en gemeentelijke verwachtings-/beleidskaarten staat de volgende archeologische verwachting voor het plangebied aangegeven:

Bron	Verwachting	Toelichting
IKAW	Hoge trefkans.	Deze verwachting is gebaseerd op de ligging binnen een historische kern.
Gemeentelijke beleidskaart ^[10]	Zeer hoge waarde (zuidoostelijke deel plangebied) Hoge waarde noordwestelijke deel plangebied middel hoge waarde grootste deel plangebied	Historische kern terras flank droogdal
Cultuurhistorische monumenten	laag	Geen verwachtingen in plangebied

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW 3.0, figuur 7) ligt het plangebied in een zone met een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Deze waarde is gebaseerd op de ligging van het plangebied binnen de historische kern van Schimmert. Historische dorpskernen zijn terreinen met bewoningssporen uit de Late middeleeuwen tot en met de Nieuwe tijd. Op de AMK zijn historische dorpskernen en clusters oude bebouwing als gebieden van hoge archeologische waarde aangegeven. Dit is op grond van het belang van deze locaties, waar de wortels van de huidige dorpen of steden kunnen liggen. De begrenzing van deze kernen is gebaseerd op 19^e en vroeg 20^e-eeuwse kaarten. Binnen deze contouren kunnen in de bodem resten van vroegmoderne en waarschijnlijk ook van laatmiddeleeuwse (vanaf circa 1300 AD) bewoning aangetroffen worden. Ook sporen van oudere bewoning kunnen aanwezig zijn. Bedacht dient echter te worden dat de bewoning in de Vroege-, en Volle Middeleeuwen (tot circa 1300 AD) een meer dynamisch karakter gehad kan hebben en dat de plaats en grens ervan niet perse hoeft samen te vallen met die van de latere bewoning.

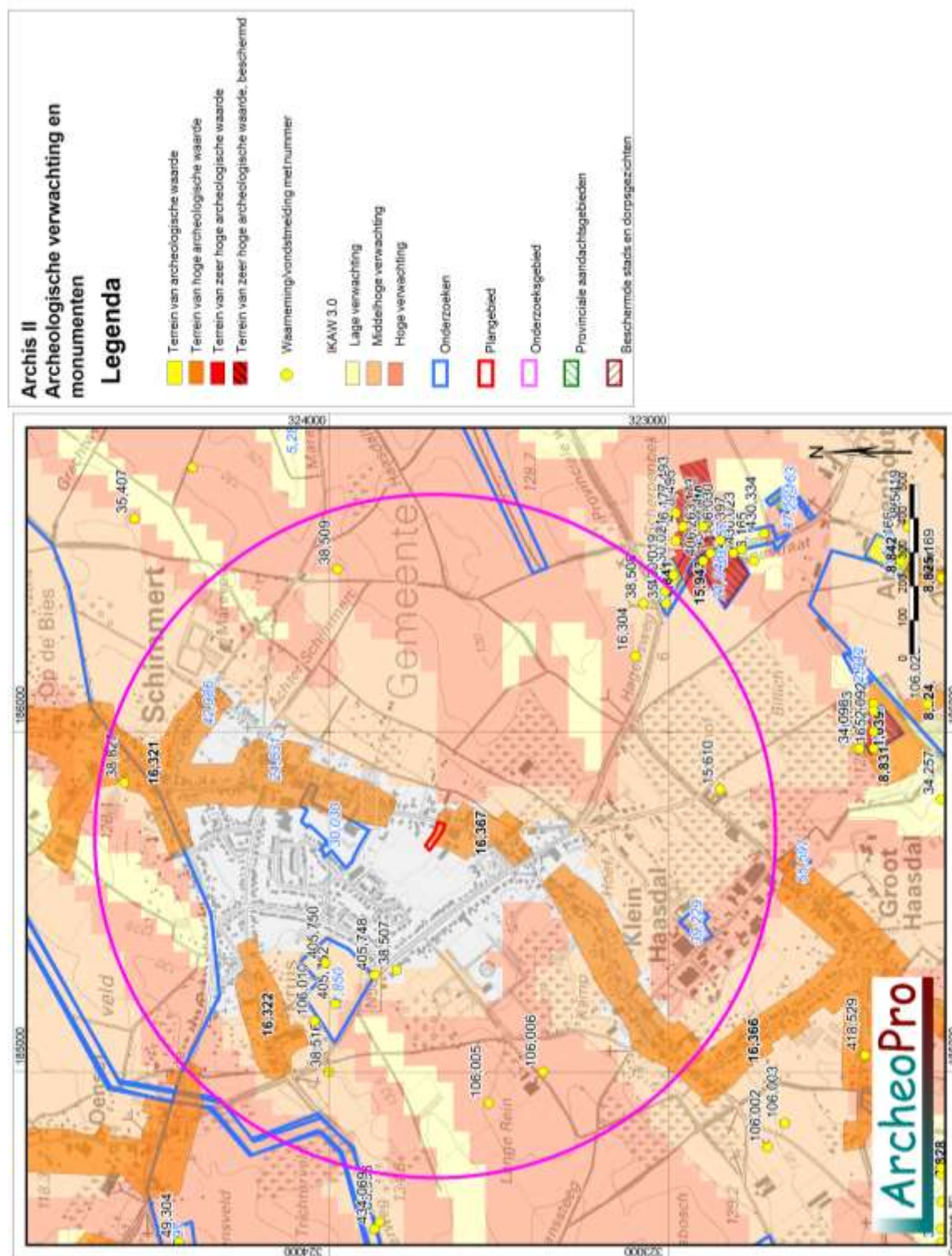
De archeologische beleidsadvieskaart kaart van de gemeente Nuth (figuur 8) geeft aan dat het plangebied binnen een categorie 2, 3 en 4-zone ligt. Dit zijn gebieden met een zeer hoge, hoge- en middelhoge verwachtingswaarde. Opvallend verschil bestaat er tussen de aanduiding van het AMK-terrein volgens Archis en de gemeentelijke beleidskaart.

Volgens Archis ligt vrijwel het gehele plangebied binnen het AMK-terrein 16367 zijnde de historische kern van Schimmert. Op de gemeentelijke beleidskaart is dit enkel het meest zuidoostelijke deel van het plangebied. De hoge waarde van het zuidoostelijke deel van het plangebied is waarschijnlijk gebaseerd op de ligging binnen de periferie van een vroegere boerderij die op de cultuurhistorisch waardekaart is te zien. Het verschil betreffende de omvang van de AMK-terreinen ligt in het gebruik van de CHW-kaart bij het opstellen van de gemeentelijke beleidskaarten in de Parkstadgemeenten.

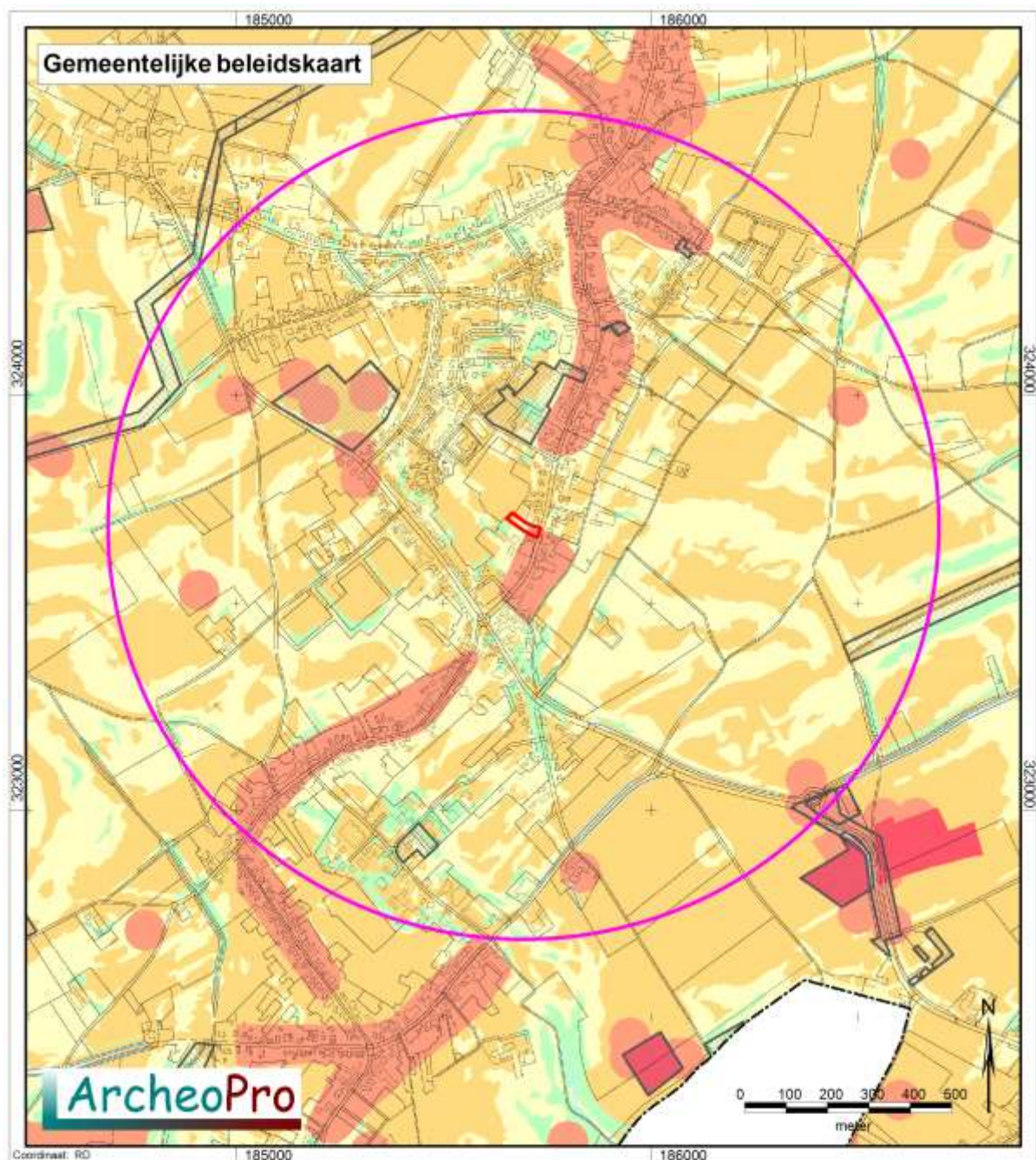
De hoge en middelhoge verwachting op de beleidskaart zijn gebaseerd op het AHN. Hierop is te zien dat het meest noordwestelijk gelegen deel van het plangebied op het terras (hoge verwachting) gelegen is en het overige deel van het plangebied op de flank van een droogdal (middelhoge verwachting).

^[10] Verhoeven, 2007 raaprapport 1483

Binnen een straal van ca. 1 km liggen volgens de database van Archis II een groot aantal archeologische waarnemingen (zie figuur 7). Het merendeel hiervan bevindt zich echter op ruime afstand van het plangebied.

Figuur 7: Kaart met Archis-gegevens met daarop een cirkel met een straal van één kilometer rond het plangebied die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

Figuur 8: Uitsnede uit de gemeentelijke beleidskaart met daarop een cirkel met een straal van één kilometer rond het plangebied die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

2.5 Historie

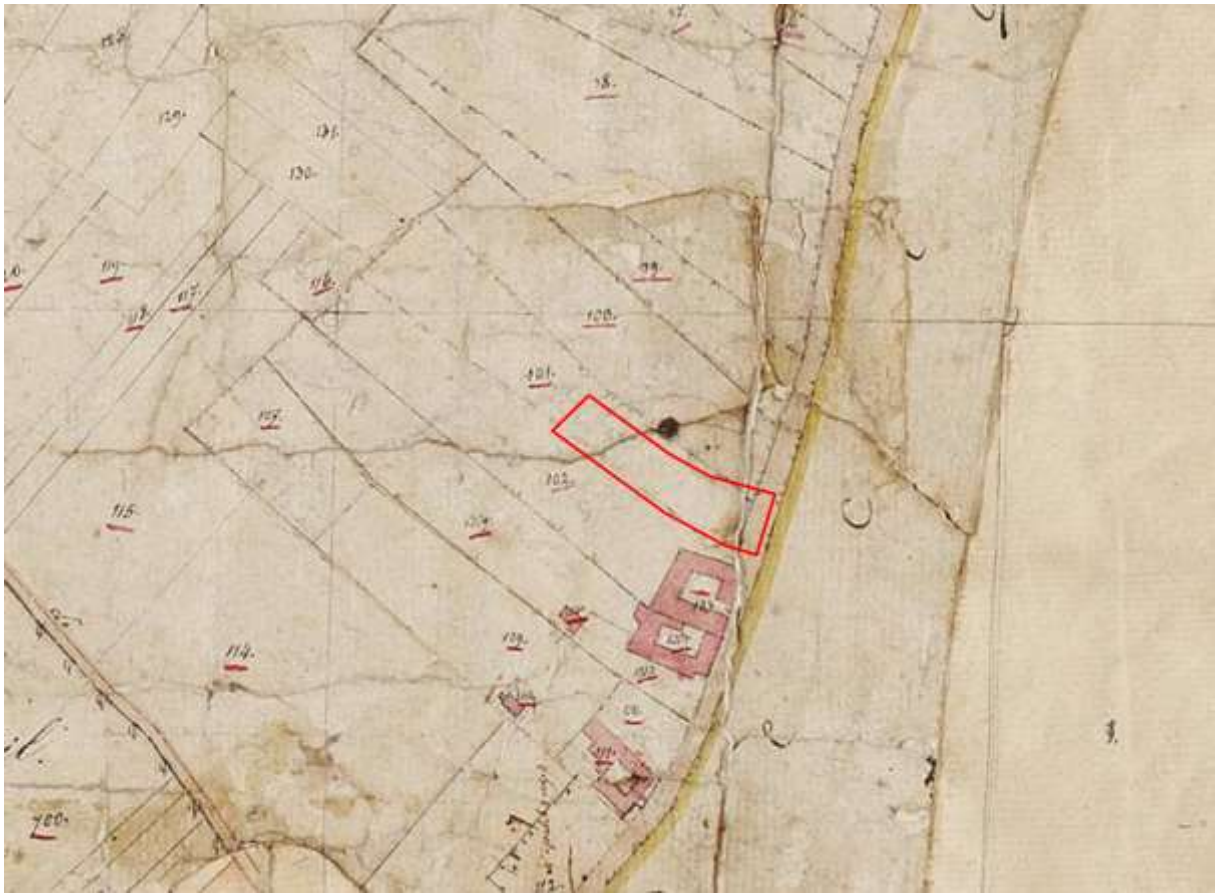
Schimmert is in oorsprong een plateauonderzetting in de vorm van een wegdorp met lintbebouwing de historische weg. De herkomst en betekenis van het toponiem Schimmert zou volgens de legende afkomstig zijn van Karel de Grote, die tijdens een trektocht zou zijn verdwaald en plots licht zag schijnen (Schinnen) en een licht schimmeren (Schimmert).

Figuur 9: Uitsnede uit de Tranchotkaart van 1805. Het plangebied is rood omlijnd.

De Tranchotkaart uit 1805 (figuur 9) laat zien dat het plangebied destijds tussen de lintbebouwing van Schimmert en Klein Haasdalen lag. Het plangebied was in die tijd onbebouwd en in gebruik was als boomgaard.

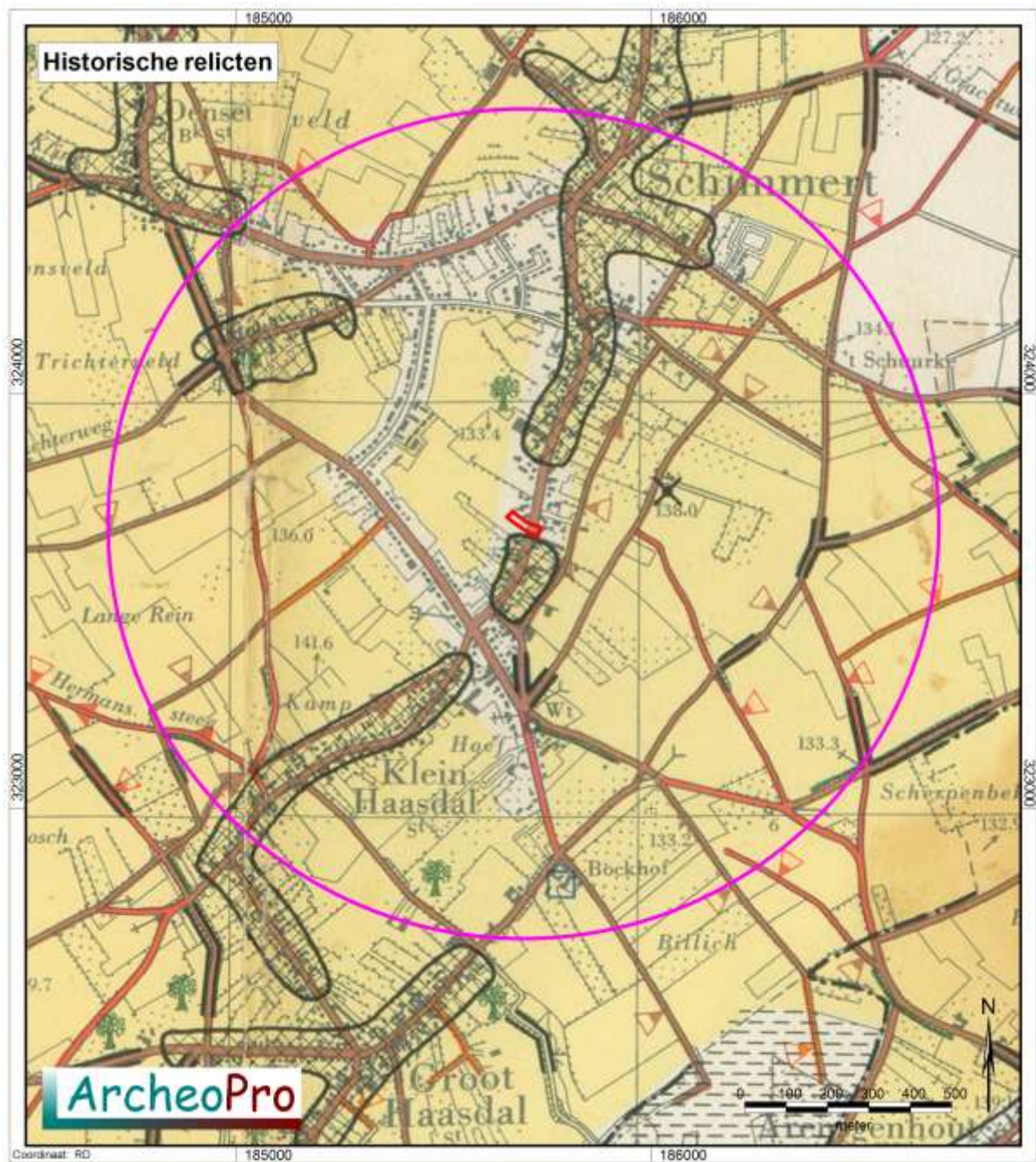
De kadasterkaart uit 1832 (figuur 10) toont dat het plangebied destijds binnen het perceel 101 lag. Uit de aanwijzende tafels blijkt dat dit perceel in eigendom was van de familie Soons en in gebruik was als boomgaard. De toenmalige agrarische bebouwing lag op enige afstand ten oosten en ten zuidoosten van het plangebied.

Figuur 10: Uitsnede uit de kadastrale kaart uit 1832. Het plangebied is rood omlijnd.

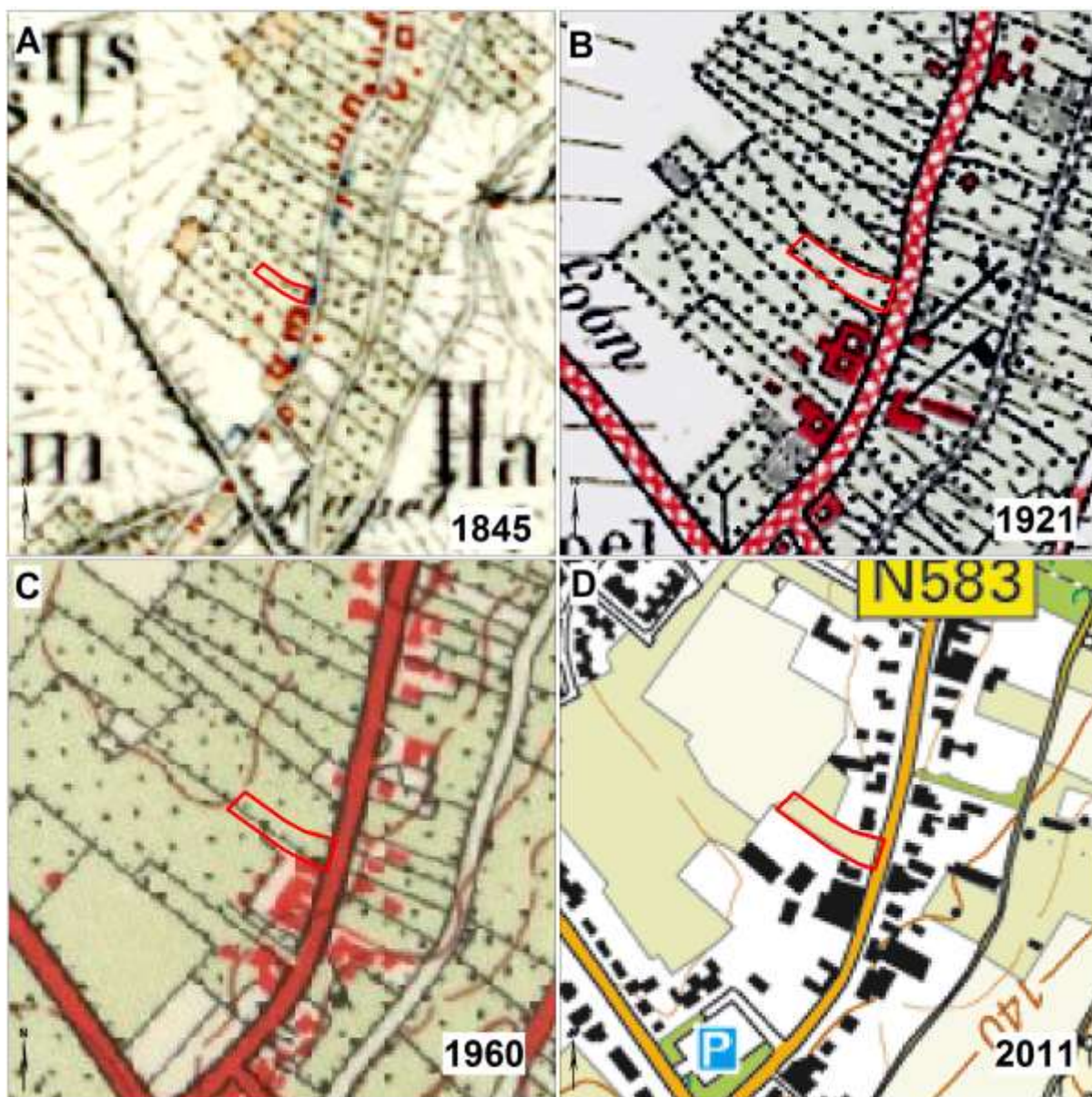
Volgens de kaart met historische relictten (Renes, 1988) (zie figuur 11) grenst het plangebied aan zuidkant aan een zone die behoort tot de historische kern van Schimmert of Klein Haasdal. Er zijn geen historische puntrelictten binnen of direct nabij het plangebied. De weg waar het plangebied ten zuiden aan grenst (Hoofdweg), volgt nog het oude tracé. Deze dateert uit de Middeleeuwen of de periode daarvoor. Aannemelijk is dat deze weg van oudsher fungeerde als verbindingsweg tussen Schimmert en Klein Haasdal.

Plateaunederzettingen zoals Schimmert en Klein Haasdal, zijn volgens het voor Zuid-Limburg gangbare nederzettingsmodel tijdens de Volle Middeleeuwen gesticht als ontginningskernen vanuit de aangrenzende beekdalen waar de oudere nederzettingen lagen. Aangaande de historische ontwikkeling van deze nederzettingen is nog vrij weinig bekend.

Figuur 11: Uitsnede uit de kaart met historische relictten in Zuid-Limburg (naar Renes, 1988).

Figuur 12 toont achtereenvolgens topografische kaarten van het onderzoeksgebied uit 1845, 1921, 1958 en 2011. Op deze kaarten is te zien dat het plangebied langdurig tot in de tweede helft van de vorige eeuw als boomgaard in gebruik is gebleven. Op de uitsnede van de topografische kaart uit 2011 wordt het plangebied aangeduid als weidegrond.

Figuur 12: Uitsneden uit de topografische kaarten uit achtereenvolgens: 1845, 1921, 1958 en 2011.

2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Specifieke ligging (locatie)

Het plangebied ligt binnen het Zuid-Limburgse lössgebied op het zogenaamde Centraal Plateau oftewel plateau van Schimmert. Het reliëf van het Centraal Plateau wordt vooral bepaald door droogdalen. Centraal op het plateau zijn deze droogdalen vrij ondiep, meer naar de randen zijn ze meestal diep ingesneden en vaak asymmetrisch van vorm. Het plangebied ligt op de rand van de bovenloop van een droogdal. De bodem bestaat uit Pleistocene löss waarin zich brikgronden hebben gevormd.

Verwachte perioden (datering) en complextypen

Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het onderzoeksgebied en de landschappelijke situering geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor archeologische (nederzettings)resten uit alle perioden daterend vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Deze hoge verwachting geldt in het bijzonder voor de Volle Middeleeuwen aangezien het zuidelijke deel van het plangebied onderdeel uit maakt van de historische kern van Schimmert en Klein Haasdal.

Uiterlijke kenmerken en diepte

Nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd kunnen voorkomen als concentraties van vondstmateriaal (met name vuursteen, natuursteen aardewerk, bouw materiaal bestaande uit natuursteen, baksteen of verbrande leem en houtskool) of als spoorvullingen van afvalkuilen, paalkuilen, waterputten, e.d. in en direct onder de huidige bouwvoor.

Nederzettingen gaan vrijwel altijd vergezeld van randfenomenen (*off site* verschijnselen) in de vorm van wegen, greppels, grensstenen, deposities, grafvelden, cultusplaatsen, wasplaatsen e.d.

Mogelijke verstoringen

Het plangebied is momenteel in gebruik als weidegrond. Bodemerosie en voormalige agrarische bodembewerking (zoals het rooien van de voormalige boomgaard) kunnen het bodemarchief in meer of mindere mate hebben aangetast. Resten die afgedekt zijn door bijvoorbeeld colluvium kunnen daarentegen nog goed bewaard gebleven zijn.

2.7 Onderzoeksstrategie

Tijdens het veldwerk moet allereerst middels boringen worden vastgesteld hoe de bodem is opgebouwd, in hoeverre deze intact is en of hierin archeologische indicatoren aanwezig (kunnen) zijn. Doel van het inventariserend booronderzoek verkennende fase is om vast te stellen hoe de bodem is opgebouwd, in hoeverre deze nog intact is en of hierin behoudenswaardige archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Daarbij dient met name te worden nagegaan in hoeverre er nog potentiële archeologische niveaus aanwezig zijn. Uitgegaan wordt van een minimale boordichtheid van vijf boringen per hectare. Een dergelijke boordichtheid voldoet om de bodemopbouw doelmatig en betrouwbaar te karakteriseren en een eventuele grootschalige verstoring nader vast te stellen.

Op basis van de resultaten van het verkennend booronderzoek zal worden aangegeven welk type bodems binnen het plangebied voorkomen, in hoeverre de bodem door (sub)recente grondwerkzaamheden zoals bouwactiviteiten, afgravingen en egalisaties is verstoord, wordt het verwachtingsmodel eventueel aangepast. Om de bodemopbouw in löss zo exact mogelijk

te kunnen bestuderen kan het beste gebruik gemaakt worden van een smalle edelmanboor met een diameter van 7 cm.

Indien blijkt dat de huidige groundbewatering tot in de natuurlijke bodem reikt en een goede vondstzichtbaarheid heerst, is een oppervlaktekartering het meest geschikt voor het opsporen van archeologische indicatoren.

Binnen het plangebied zijn vijf boorpunten gelijkmatig verdeeld over het gedeelte van het plangebied waar feitelijk gebouwd zal worden. Hierdoor wordt binnen het plangebied met een oppervlakte van 0,16 hectare een boordichtheid bereikt van ca. 38 boringen per hectare. Een dergelijke boordichtheid voldoet volgens de Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (Tol e.a., 2012), als brede zoekoptie om vindplaatsen uit alle perioden op te sporen.

Op basis van booronderzoek kan echter nooit worden gegarandeerd dat alle typen archeologische resten kunnen worden opgespoord. De kans op het aantreffen van grondsporen is bijvoorbeeld aanmerkelijk groter indien een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd. Een dergelijke aanpak zou echter in dit stadium van het onderzoek een te zwaar middel vormen

Van alle boorpunten wordt de NAP-hoogte bepaald door middel van het AHN. De AHN-hoogtedata hebben een nauwkeurigheid van ± 5 cm. De boorlocaties (RD-coördinaten) worden in het veld vastgesteld met behulp van een GPS-ontvanger, type Garming CSx, met een nauwkeurigheid van ± 1 meter. De boorprofielen zijn beschreven op basis van de ASB 5.2.

Figuur 13: Het plangebied nabij boring 1, gezien in noordwestelijke richting

3 Veldonderzoek

3.1 Verrichte werkzaamheden

Positie boringen:	regelmatige verdeling over het plangebied ter plaatse van de geplande bebouwing, zie figuur 16.
Gebruikt boormateriaal:	edelmanboor met diameter van 7 en guts van 3 cm.
Totaal aantal boringen:	5
Boorgrid:	n.v.t.
Boordichtheid:	38 boringen per hectare
Geboorde diepte:	80 tot 160 cm –mv
Inmeten boorlocaties:	meetlint en waterpas
Boorbeschrijving:	Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB 5.2)

Inspectie bodemontsluitingen en/of oppervlaktekartering: In verband met de begroeiing en ophoging van het plangebied was geen oppervlaktekartering mogelijk. Evenmin waren bodemontsluitingen aanwezig die geïnspecteerd konden worden op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten en interpretatie booronderzoek

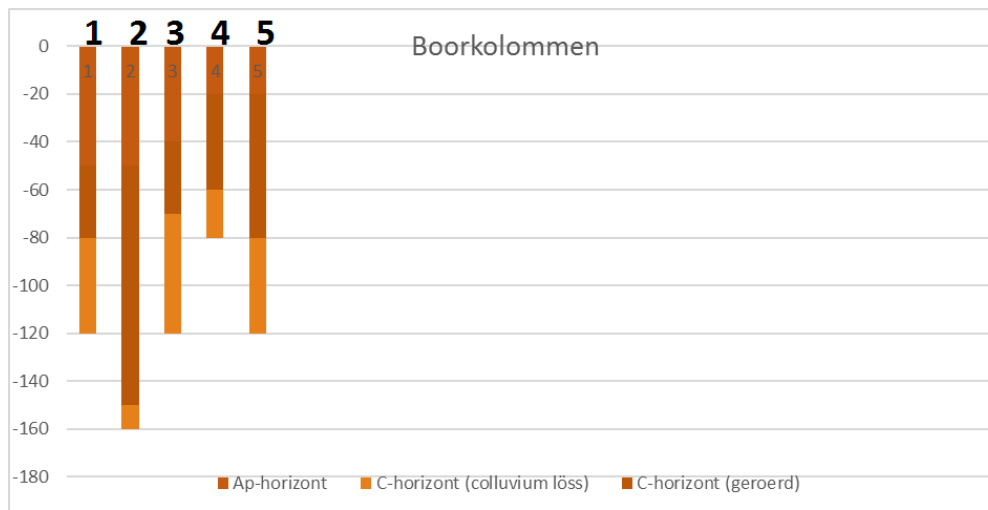
De ligging van de boorpunten is weergegeven op de boorpuntenkaart (fig. 16). De resultaten van het booronderzoek zijn opgesomd in Bijlage 1. Figuur 15 is een representatieve foto van de aangetroffen bodems in het plangebied. In figuur 14 zijn de boorkolommen weergegeven.

Uit het uitgevoerde booronderzoek blijkt dat de ondergrond bestaat uit erosieve secundaire lössafzettingen, herkenbaar aan de sterk gelaagde opbouw. Een aanwijzing dat het erosieve afzettingen betreft, is het feit dat er geen ontwikkelde bodem in de afzetting is aangetroffen. De bodem wordt dan ook geïnterpreteerd als een ooivaaggrond. Dit is een bodem waarvan de oorspronkelijk A-, Bt-, en BC-horizonten zijn verdwenen. Deze afzettingen worden aangetroffen vanaf 60 cm –mv (boring 4) en 150 cm –mv (boring 2). In boring 4 en 5 zijn in deze laag enkele spikkels verkoolde kruidachtige plantenresten aangetroffen. De geringe afmetingen van de verkoolde deeltjes, het verspreide voorkomen hiervan en het ontbreken van laagjes, geven aan dat het hier waarschijnlijk her-afgezet materiaal van in de directe nabijheid van het plangebied verbrande vegetatie betreft.

Boven dit niveau bevat de bodem veel vlekken en in enkele boringen (2 en 3) zijn kleine fragmentjes recent baksteen en sintels aangetroffen. Op basis van deze resultaten wordt dit pakket geïnterpreteerd als een geroerde laag.

Alle boringen worden afgedekt door een 20 tot 50 cm dikke bouwvoor met daarin recente baksteenfragmentjes en sintels.

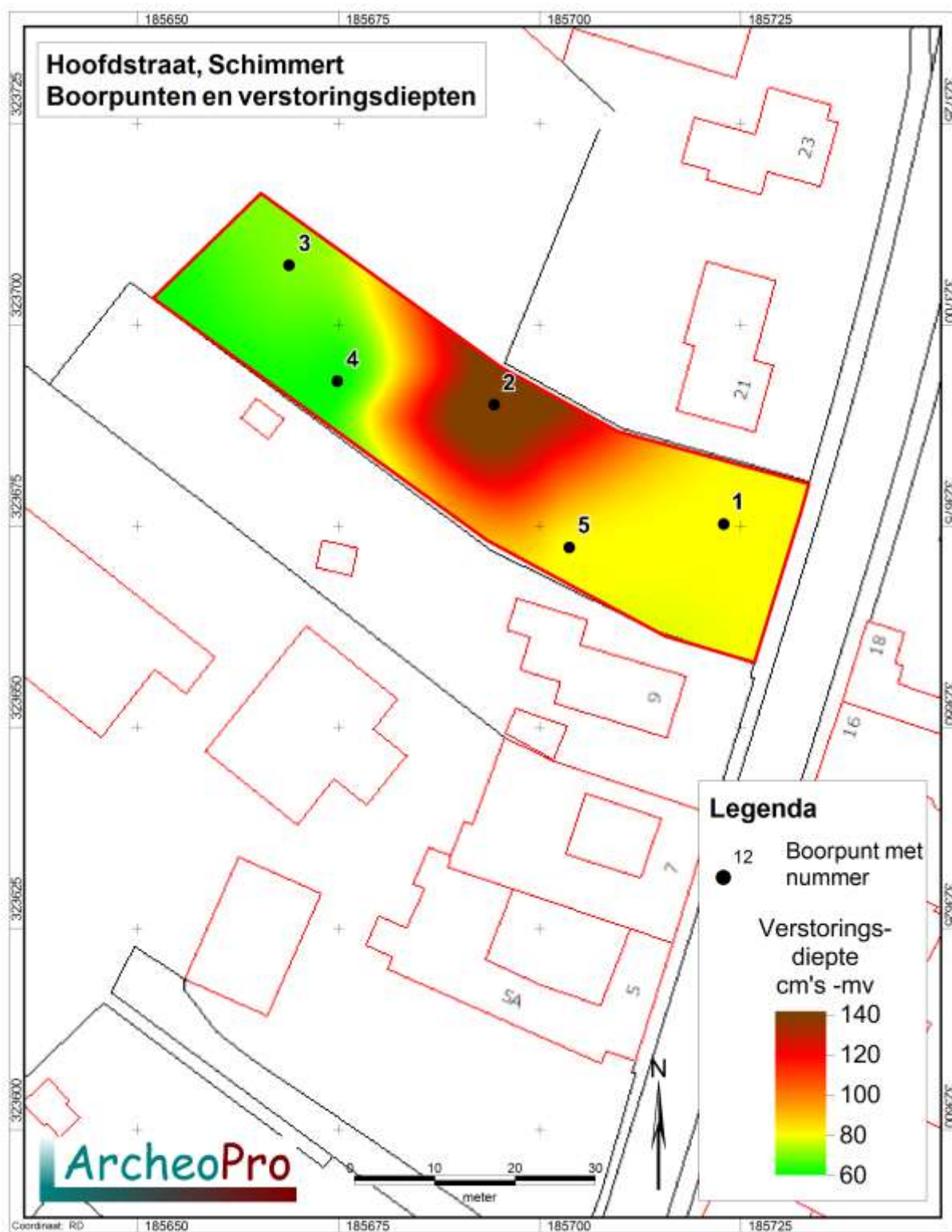
Aangezien er in het plangebied enkel AC-profielen en erosieve bodems zijn aangetroffen, is het zeer aannemelijk dat binnen het plangebied geen behoudenswaardige archeologische resten uit het Midden-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd meer aanwezig kunnen zijn.

Figuur 14: Boorprofielen

Figuur 15: foto boring 3

Figuur 16: Boorpunten met verstoringsdiepten.

4 Conclusies en aanbevelingen

Het plangebied ligt binnen het Zuid-Limburgse lössgebied op het zogenaamde Centraal Plateau oftewel plateau van Schimmert. Het reliëf van het Centraal Plateau wordt vooral bepaald door droogdalen. Centraal op het plateau zijn deze droogdalen vrij ondiep, meer naar de randen zijn ze meestal diep ingesneden en vaak asymmetrisch van vorm. Het plangebied ligt op de rand van de bovenloop van een droogdal. De bodem bestaat uit Pleistocene löss waarin zich brikgronden hebben gevormd.

Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het onderzoeksgebied en de landschappelijke situering geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor archeologische (nederzettingen)resten uit alle perioden daterend vanaf het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Deze hoge verwachting geldt in het bijzonder voor de Volle Middeleeuwen aangezien het zuidelijke deel van het plangebied onderdeel uit maakt van de historische kern van Schimmert en Klein Haasdal.

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat de bodem binnen het gehele plangebied relatief diep geroerd is van 60 cm -mv tot maximaal 150 cm -mv. De verwachte bergbrikgronden zijn niet aangetroffen. De ondergrond bestaat uit erosieve secundaire lössafzettingen, herkenbaar aan de sterk gelaagde opbouw. Een aanwijzing dat het erosieve afzettingen betreft, is het feit dat er geen ontwikkelde bodem in de afzetting is aangetroffen. De bodem wordt dan ook geïnterpreteerd als een ooivaaggrond. Dit is een bodem waarvan de oorspronkelijk A-, Bt-, en BC-horizonten zijn verdwenen.

Aangezien er in het plangebied enkel AC-profielen en erosieve bodems zijn aangetroffen, is het zeer aannemelijk dat binnen het plangebied geen behoudenswaardige archeologische resten uit het Midden-Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd meer aanwezig kunnen zijn.

Op basis van deze bevinding kan echter niet worden uitgesloten dat binnen het plangebied nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. De verwachting met betrekking tot de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische complexresten binnen het plangebied kan echter worden bijgesteld naar laag. Eventuele grondsporen zullen door de diepe verstoring gedeeltelijk zijn verdwenen of zijn verstoord. Op basis hiervan wordt geadviseerd om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren en de geplande inrichting van het plangebied toe te staan.

Het uitgevoerde onderzoek betreft een steekproef en daarop gebaseerde verwachtingsuitspraak. In alle gevallen geldt dat indien bij toekomstige graafwerkzaamheden desondanks archeologische materialen en/of sporen aangetroffen worden, deze gemeld dienen te worden bij de gemeente Nuth, conform de Monumentenwet 1988, laatste wijziging van 1 september 2007, paragraaf 7, artikel 53 en verder.

Verklarende woordenlijst

AHN Actueel Hoogtebestand Nederland.
AMK Archeologische Monumentenkaart.
ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.
Archis Archeologisch Informatie Systeem.
BP: Before Present (present = 1950)
GIS Geografische InformatieSystemen.
GPS Global Positioning System.
IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden
IVO Inventariserend VeldOnderzoek.
KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
-mv Onder maaiveld.
NAP Normaal Amsterdams Peil
PVA Plan van Aanpak.
PVE Programma van Eisen.
RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
SBB Standaard Boor Beschrijvingsmethode.

Archeologische tijdschaal

Periode	Datering	
Midden- en Laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000	- 9000
Mesolithicum (midden steentijd)	9000	- 4500
Neolithicum (nieuwe steentijd)	4500	- 2000
Bronstijd	2000	- 800
IJzertijd	800	- 12 v. chr.
Romeinse tijd	12 v chr.	- 500 n. chr.
Vroege middeleeuwen	500	- 1000
Volle middeleeuwen	1000	- 1250
Late middeleeuwen	1250	- 1500
Nieuwe tijd	1500	- heden

Bronnen

Grote historische Provincie Atlas van Nederland; deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857 1:50.000. Topografische dienst Wolters Noordhoff Groningen 1990

Grote historische topografische Provincie Atlas Limburg; 1894-1926 1:25.000. Nieuwland Tilburg 2006

Grote topografische atlas van Nederland 1:50.000 Deel 4 Zuid-Nederland. Topografische dienst. Wolters Noordhoff Groningen 1997

Kadastrale minuut 1830 met aanwijzende tafels, (www.watwaswaar.nl)

Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008

Luchtfoto, <http://maps.google.nl>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKAW 2 (Indicatieve kaart Archeologische Waarden), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, AMK (Archeologische monumentenkaart), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ARCHIS II (Archeologisch Informatie Systeem), <http://archis2.archis.nl/>

Rijkswaterstaat, Servicedesk Data, AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), Delft.

Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Stichting voor Bodemkartering: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Staring Centrum, Wageningen, 1989

Stichting voor Bodemkartering, Geologische kaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Twaalf provinciën 2007. Atlas van topografische kaarten. Nederland 1955-1965. Uitgeverij twaalf provinciën. Landsmeer.

Literatuur

Arts, N., A. Huijbers, K. Leenders, J. Schotten, H. Stoepker, F. Theuws en A. Verhoeven, 2007, De middeleeuwen en vroegmoderne tijd in Zuid-Nederland, NOaA hoofdstuk 22 (versie 1.0), (www.noaa.nl)

Bakker, H. de en A.W. Edelman-Vlam, 1976. De Nederlandse bodem in kleur

Bakker, H. de en J. Schelling, 1989. Systeem van bodemclassificatie. De hogere niveaus. Wageningen.

Barends, S. et. al. (red), 2005. Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering. Matrijs

Berendsen, H.J.A., 1997. Landschappelijk Nederland, Assen

Berendsen, H.J.A., 1997. De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie, Assen

Bosch, J.H.A., 2005. Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2. Utrecht. TNO-rapport, NITG 05-043-A.

Bunnik, F.P.M., 1999. Vegetationsgeschichte der Lössböden zwischen Rhein und Maas von der Bronzezeit bis in die frühe Neuzeit. PhD-thesis universiteit Utrecht.

Deeben, Jos e.a. (red.), 2005. De steentijd van Nederland. Stichting Archeologie

Louwe Kooijmans, L.P., Broeke van den, P.W., Fokkens, H. & A. van Gijn, 2005. Nederland in de Prehistorie. Amsterdam.

Mulder, E.F.J. de e.a. (red.), 2003. De ondergrond van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten

Renes, J., 1988. De geschiedenis van het Zuid-Limburgse cultuurlandschap, Maastricht

SIKB, 2013. Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.3. SIKB. Gouda.

Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek. Gouda (SIKB uitgave, versie 2.0).

Verhoeven, M.P.F., 2007: Hoog, middelhoog en laag, een archeologische verwachtings- en cultuurhistorische advieskaart voor de Parkstad Limburg gemeenten en de gemeente Nuth, Weesp (RAAP-rapport 1483)

Wijk, I.M. van en J. Orbons, 2010. Verleden met toekomst. Archeologische beleidskaart en groevenbeleidskaart voor Valkenburg aan de Geul. Archol rapport 121

Bijlage 1: Boorbeschrijving

Algemene gegevens	
Soort boring	BAR
Projectnummer	15-175
Projectnaam	Hoofdstraat, Schimmert
Deelgebied	Nvt
Organisatie	ArcheoPro
OM-nummer	3975605100
coördinaatsysteem	RD2000
Coördinaatsysteemdatum	ETRS89
Locatiebepaling	GPS en meetlint
Referentievlak	NAP
Bepaling maaiveldhoogte	AHN – Waterpas
Boormethode	Edelman
Boordiameter	7 cm en 3 cm guts
Opdrachtgever	Aelmans

Posities van de boringen (boorlocaties)			
Boornummer	X_RD	Y_RD	M +NAP
1	185722.9	323675.1	131.60
2	185694.4	323690.0	132.07
3	185668.9	323707.3	132.24
4	185674.9	323692.9	132.43
5	185703.7	323672.2	132.22

boornummer	traject	bodemtype	kleur	o.m.	lagen	bijmenging	opmerking	oxidatie	horizont	interpretatie
1	0-50	loss	DBRGR	H1		bak/sin 1			Ap	Bouwvoor
	50-80	loss	LBR				witte vlekken		C	geroerd
	80-120	loss	LGROR		3			Fe3/Mg 2	C	colluvium
2	0-50	loss	DBRGR	H1		bak1			Ap	Bouwvoor
	50-100	loss	LBR			bak/sin 1	zwarte vlekken		C	geroerd
	100-150	loss	LGR			bak1	witte vlekken		C	geroerd
	150-160	loss	LBR		3			Fe/Mg 1	C	colluvium
3	0-40	loss	DGR	H1		bak/sin 1			Ap	Bouwvoor
	40-70	loss	LBR			bak 1	zwarte vlekken		C	geroerd
	70-120	loss	LBR		3			Fe/Mg 1	C	colluvium
4	0-20	loss	DGR	H1			zwarte vlekken		Ap	Bouwvoor
	20-60	loss	LBR				zwarte vlekken		C	geroerd
	60-80	loss	LBR		3		verkoalde pl.resten 1	Fe/Mg 1	C	colluvium
5	0-20	loss	DGR	H1		bak/sin 1			C	Bouwvoor
	20-80	loss	LBR				zwarte vlekken		C	geroerd
	80-120	loss	LBR		3		verkoalde pl.resten 1	Fe/Mg 1	C	colluvium

Betekenis van de afkortingen:

Kleur:

BR = bruin, GE = geel, GR = grijs
L = licht en D = donker

Overige kenmerken:

1 = weinig, 2 = matig, 3 = veel
H = humeus
PL = plantenresten
Bak = Baksteen
Sin = sintels